

Η οντολογία του ανθρώπου (Σωτήρης Φουρνάρος, Επ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο άνθρωπος είναι ένα ον. Ως ον δημιουργείται. Από ποιον; Από τον ίδιο τον άνθρωπο, ακατάπαυστα, ανοικτά, με διαρκείς επανακαθορισμούς εφ' όρου ζωής. Δεν ισχύει τόσο το «όλα αλλάζουν», όσο το ότι συνειδητά μεταμορφώνουμε, δημιουργούμε διαρκώς τον εαυτό μας, το περιεχόμενό του, τις οπτικές μας με βάση νέες μορφές του που θεωρούμε ότι μας βελτιώνουν. Η «ουσία του ανθρώπου

είναι αυτοδημιουργία, κι αυτή η φράση νοείται με τις δύο έννοιες: ο άνθρωπος δημιουργεί την ουσία του, και η ουσία αυτή είναι δημιουργία και αυτοδημιουργία. Ο άνθρωπος δημιουργεί τον εαυτό του ως δημιουργό [...]».21

Η οντολογία του ανθρώπου ορίζεται μέσα από τη συνείδηση ότι είμαστε δημιουργοί του εαυτού μας, υπεύθυνοι για το ίδιο μας το δημιούργημα. Υπεύθυνοι να διατηρούμε την ανοικτότητά μας προς τη διαρκή σμίλευση του είναι μας. Η «ανθρώπινη ανοικτότητα αποτελεί δημιουργία μέσα από τον ίδιο τον άνθρωπο-δημιουργό. Συνιστά ουσιολογική νοηματοδότηση του εαυτού, μια (ε)αυτοδημιουργία».22

Αυτός ο ανοικτός δημιουργός αφουγκράζεται τα γύρω του, αφ' ενός, και επανακαθορίζει τον εαυτό του, αφ' ετέρου. Δεν ζει εκτός κοινωνίας. Αν ζούσε, θα ήταν θηρίο ή θεός, κατά την επισήμανση του Αριστοτέλη: «ὁ δέ μή δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ μηδέν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν οὐθέν μέρος πόλεως, ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός».23 Προϋπόθεση της κοινωνικής (ε)αυτοδημιουργίας είναι η αμφισβήτηση, και δη η αμφισβήτηση του εαυτού και των κοινωνικών παραδεδομένων. Αν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, παύει η δημιουργία, όπως τονίσαμε. Κυριαρχεί ο κομπορμισμός, η τελμάτωση του εαυτού.

Κομβικό σημείο, εν προκειμένω, αναδεικνύεται η *βούληση για αμφισβήτηση*. Καθίσταται αναγκαίο «ένα είδος θέλησης και γενναιότητας, ψυχικής και διανοητικής γενναιότητας»,24 προκειμένου το υποκείμενο, ο άνθρωπος, όλοι εμείς να αμφισβητούμε τον εαυτό μας και έτσι να δημιουργούμε το ον που είμαστε ακατάπαυστα. Η θέληση για αμφισβήτηση αποτελεί ξεκάθαρη εγκόσμια πράξη και κατ' επέκταση το ίδιο εγκόσμια αναγνωρίζεται η οντολογία του ανθρώπου.

Υπάρχει συνεπώς το άτομο, το πρόσωπο, κινούμενο εντός της κοινωνίας, προσλαμβάνοντας τα κοινωνικά δεδομένα, χωρίς οπωσδήποτε να τα αποδέχεται. Τα κρίνει, στοχάζεται επί αυτών, τα αμφισβητεί, προκειμένου να τα γνωρίσει και έτσι να καθορίζει τον εαυτό του και τη θέση του μέσα στον κόσμο. Η πρόθεση της (ε)αυτοδημιουργίας είναι η μεταβολή του εγώ μας και της κοινωνίας προς ό,τι καλύτερο συμφωνήσουμε. Δεν προσλαμβάνονται ούτε το ανθρώπινο ούτε το κοινωνικό είναι ως θέσφατα. Τα πάντα δημιουργούνται αστείρευτα. Πρέπει «να τελειώνουμε με τους 'μετασχηματισμούς του κόσμου' και τα εξωτερικά έργα, πρέπει να θεωρήσουμε *ουσιώδη τελικότητα τον ίδιο τον δικό μας μετασχηματισμό*». 25

Η οντολογία του ανθρώπου είναι διαρκής και ανοικτή δημιουργία του ανθρώπινου μετασχηματισμού με κοινωνικο- ιστορικό πρόσημο. Πρόκειται για εγγελιανού τύπου διαλεκτική ανθρώπου- κοινωνίας και κοινωνίας-ανθρώπου, μέσα από θέσεις και

αντιθέσεις και στόχο τις μετασχηματισμένες συνθέσεις. Αυτές αποτελούν νέες θέσεις, νέους καθορισμούς για νέους ατομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς. Το ανθρώπινο ον ορίζεται, δημιουργείται, μετασχηματίζεται αδιάλειπτα από το ίδιο το ανθρώπινο ον στην εγκόσμια διαδρομή του.

21 Κ. Καστοριάδης, *Ανθρωπολογία, πολιτική, φιλοσοφία*, σελ. 31.

22 Σ. Φουρνάρος, «Η φιλοσοφική ανθρωπολογία του 'ανοιχτού ανθρώπου' στη διαύγαση του Καστοριάδη», *ό.π.*, σελ. 119.

23 Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, 1253 a25-29.

24 Κ. Καστοριάδης, *Ακυβέρνητη κοινωνία* (μτφρ. Ζ. Σαρίκας), εκδ. Ευρασία, Αθήνα, 2010, σελ. 343.

25 Του ιδίου, *Οι ομιλίες στην Ελλάδα*, σελ. 155 (η έμφαση είναι του Σ. Φουρνάρου).

[συνεχίζεται]

Πηγή: Διεθνές Φιλοσοφικό Forum [«Ανάδρασις»](#), Σωτήρης Φουρνάρος Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, “Η ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ”

Το προηγούμενο μέρος του άρθρου μπορείτε να το διαβάσετε [εδώ](#)